

VÁCLAVOVI KOPECKÉMU

Bratislava 6. apríla 1948

Slovutný pán minister!

Pripomienky, ktoré poslalo prezídium Povereníctva školstva a osvety pripisom z 27. marca t. r. pod číslom 2.879/48-VI vo veci osnovy vlád. nariadenia o zriadení a organizácii štátneho podniku Československý štátny film, opierajú sa o ústny dohovor, ktorý som mal osobne s riaditeľom Ing. Linhartom a potom on so slovenskými filmovými pracovníkmi.

Neviem si predstaviť úspešnú organizáciu Čsl. štátneho filmu, v ktorej by zvlášť slovenské možnosti a potreby — často odlišné od možností a potrieb v historických krajinách — neboli uspokojované, a to osobitným orgánom. Pripomienky Povereníctva školstva a osvety z 27. marca t. r. chcú už v samotnom vládnom nariadení o Čs. štátnom filme zachytiť uznanie týchto zvláštnych potrieb a zabezpečiť za akýchkoľvek okolností i pre budúcnosť právomoc osobitných orgánov pre ich uspokojovanie a uskutočňovanie.

Sám nie som oboznámený o stanovisku pánov zástupcov Povereníctva informácií pri jesenných prípravných rokovaníach o Čsl. štátnom filme, na ktoré sa ráčiš odvolávať. A mám dojem, že keď Ministerstvo informácií poslalo na vyjadrenie Tvoju osnovu vlád. nariadenia o zriadení a organizácii štátneho podniku Čsl. štátny film Povereníctvu školstva a osvety, resp. mne, nemalo na mysli zmeny, ktoré od jesene na Slovensku nastali, a to aj v Povereníctve informácií, a samotné uznalo, že nestačí mať pre túto osnovu súhlas jesenných predstaviteľov Povereníctva informácií.

Rád by som ešte súdružsky — nielen ako svojmu ministrovi — poznamenal toto: My sme podporovali Tvoje snahy o podriadenie dôležitého filmového úseku ako aj ostatných propagačných a ideologických prostriedkov v Tvojom ministerstve preto, aby sme

oslabili vplyvy antidemokratické, reakčné a konzervatívne na ne a nie preto, aby sme zanedbali slovenské potrebnosti a slovenské špecifiká. Politické pomery zmenili sa i na Slovensku. Vplyvy, ktorých pôsobnosť chceli sme obmedziť tým, že správu rozličných ideologických inštruktorov podriaďujeme Tebe, resp. Tvojmu ministerstvu, sú i na Slovensku vylúčené. Je možné teda prikročiť bez zreteľa na ne k decentralizácii moci a pôsobnosti, tobôž keď odchýlné slovenské pomery si takúto decentralizáciu aj z hľadiska pokroku a napredovania k socializmu žiadajú. Februárovú krízu nepomáhali sme riešiť tak, ako sa vyriešila preto, aby sme oslabili pôsobnosť a možnosti akýchkoľvek slovenských orgánov, ale preto, aby sme existujúcim a ešte snáď aj vytvoril sa majúcim slovenským orgánom zaistili predpoklady pre činnosť na prospech pokroku, na prospech socializmu.

Osobne veľmi vrele som uvítal námet, aby bol zriadený jednotný podnik Československý štátny film, najmä preto, že mnoho vecí spoločných úspešnejšie a s menším počtom pracovníkov bude sa môcť uskutočniť (nákup, výmena filmov atď., atď.). Prosim Ťa pritom, aby aj Ty sám si si uvedomil, ako podstatne odlišné sú potreby filmovej politiky u nás. Hlavný dôraz prichodí u nás klásť na kinifikáciu (máme iba nemnoho kín a neveľmi väčší počet premietacích aparátov). Iné sú tiež potreby výrobné. A skúsenosť hovorí o tom, že bez vlastného orgánu a pevne zabezpečenej právomoci takéhoto orgánu rozvoj slovenského filmovníctva (kinifikácia výroby) nebude zabezpečený.

Viem, že takéto výhrady zvykneš Ty i mnohí českí súdruhovia posudzovať ako prejav nedôvery alebo čo len nie bezpečnej istoty z našej strany, že špeciálnym potrebám, o ktorých sa tu zmieňujem, i venujete svoju pozornosť. Ale neposudzuj a neposudzujte veci takto. Výkon pôsobnosti, ktorú si Kopecký vymáha, nevykonáva Kopecký sám a právomoc, ktorej sa domáha Novomeský, nedomáha sa pre seba. My dvaja sa od prípadu k prípadu, pokojne alebo hlučne, ale dohodoríme, avšak pre rozložitý úradnícky aparát treba presne vymedziť, čo má ro-

bíť a ako má robiť, pretože bez takéhoto obmedzenia vydávame i najlepšiu vec svojvôli mylných a nášmu spoločnému náhľadu odporujúcich interpretácií.

Prosím, aby si porozumel, že z týchto dôvodov som sám navrhol zachytenie právomoci slovenských inštitúcií už vo vlád. nariadení o Čsl. štátnom filme a prosím tiež, aby si po uvážení všetkých uvedených dôvodov neuspokojil sa so súhlasom jesenných zástupcov Poverenictva informácií, o ktorom sám nič neviem, ale vzal vážne do úvahy naše pripomienky.

So súdružským pozdravom

Tvoj
L. Novomeský

V. Kopecký odpovedal na list PŠO z 27. III. už 1. IV. o. i. takto: „K vývodům uvedeného přípisu poznamenávám, že předkládaná osnova nemůže řešiti kompetenční otázky, které pro její obor budou řešeny v organizačním řádu. Toto stanovisko také bylo vzato na vědomí pány zástupci pověřenectva informací na podzimních přípravních jednáních. Ve věci samé jen podotýkám, že osnova přihlíží k slovenským potřebám a že např. upuštění od svěření promítání filmů národním výborům, stalo se právě vzhledem k potřebám slovenským. Předkládáje zmíněnou osnovu vládě ke schválení, splním také úkol, který mně byl uložen v 3. schůzi vlády dne 12. března 1948...“

Listy ministra a povereníka sa možno minuli, medzičasom sa však situácia vyvíjala ďalej, v neprospech Slovenska, a tak Novomeský sa 18. V. 1948 opäť obracia na Kopeckého. Po úvode hovorí: „Dňa 13. IV. t. r. sa vláda uzniesla na nariadení o zriadení podniku Čsl. štátnej film. Podľa §-u 4 toto vládne nariadenie má vykonať minister informácií a financií v dohode s ministrom sociálnej starostlivosti.

Odo dňa uverejnenia tohto vládneho nariadenia prestala existovať Slovenská filmová spoločnosť a všetky jej úlohy prešli na jednotný podnik. Do dnešného dňa však, t. j. vyše mesiaca po uznesení vlády, tento jednotný podnik fakticky neprevzal správu slovenských vecí a trvá stav, za ktorého slovenské filmové úseky:

a) sú bez správneho orgánu a hospodára bez akéhokoľvek dohľadu,

b) ich organizačné včlenenie do jednotného podniku sa neuskutočnilo napriek obsahu rokovania, ktoré v tejto

veci na Slovensku mal ing. Linhart dňa 6. marca t. r. Podľa mojej vedomosti Ťa o výsledkoch týchto rokovaní ing. Linhart informoval a Ty si s nimi prejavil svoj súhlas.

Za tohto stavu nenesie prakticky na Slovensku zodpovednosť za filmové podnikanie nikto. Podľa vládneho nariadenia však spočíva ona výhradne na Tebe.

Túto zodpovednosť ministra zdôrazňujem najmä preto, aby sa nemohlo mýlne predpokladať, že veci môže na Slovensku zariaďovať povereník. Naopak, stav je ten, že do dnešného dňa ani Ministerstvo ani Povereníctvo nepodniklo nič na odstránenie vyššie uvedeného neželateľného stavu. Z mojej strany som pripravený podniknúť všetko, čo je potrebné a čo podľa Tvojho názoru mi prislúcha vykonať.

Navrhujem menovite, aby výsledky rokovania s ing. Linhartom zo dňa 6. marca t. r. uviedli sa do života, keď aj vo forme provizória do doby vydania štatútu podniku. Predpokladám totiž, že schválenie štatútu vládou si vyžiada dlhší čas a riešenie uvedených vecí je nevyhnutné pre každodennú činnosť podniku.

Konkrétne ide o

1) ustanovenie jednotného celopodnikového spr. orgánu rozšírením terajšieho správneho zboru českého o slovenských členov. V tomto smere prosím o zdelenie, koľko osôb mám navrhnúť na menovanie;

2) započatie prípravných prác na štatúte podniku, ku ktorým prácam mali by byť pozvaní zástupcovia Povereníctva a slovenskí podnikoví činitelia...“

Odpisy listu poslal Novomeský na vedomie V. Širokému a G. Husákovi.

Jesenné porady spomínané v prvom liste a v Kopecského odpovedi Novomeský spochybňoval preto, lebo vtedy bol ešte poverenikom informácií člen DS S. Belluš. Po februári 1948 prebral vedenie PI (od J. Lukačoviča) L. Novomeský a na niekoľko mesiacov vykonávalo PŠO agendu oboch povereníkov. Preto povereník školstva vybavuje filmové záležitosti, aké predtým i potom patrili informáciám.

Lubomír Linhart (1906—1980) č. film. kritik. historik a teoretik, prof. AMU a UK. V r. 1945—48 prvý ústredný riaditeľ čs. národnenej kinematografie.